

Det Kongelige Finansdepartement
Postboks 8008 DEP
0030 Oslo

Oslo, 5. desember 2000

Høring – forskrifter i forbindelse med lov om innskuddspensjon

1. Innledning

Den Norske Aktuarforening avgir med dette høringsuttalelse om "Forskrift til lov om innskuddspensjon m.m." og "Lov om innskuddspensjon – Utkast til forskrifter", utsendt til høringsinstansene i brev av hhv. 27. oktober 2000 og 9. november 2000.

Den Norske Aktuarforening er en frittstående, uavhengig profesjonsforening som er åpen for alle som har aktuarutdannelse, og personer med tilsvarende kvalifikasjoner. Foreningens formål er å fremme utøvelsen av aktuarfaget og medlemmenes felles interesser slik dette er nærmere utdypet i formålsparagrafen. Ved siste årsskifte hadde foreningen 216 medlemmer. Praktisk talt alle aktuarer som har arbeidet med forsikringsfaglige spørsmål noen år, er medlemmer av foreningen.

Aktuarforeningen finner det naturlig å begrense sin høringsuttalelse til i første rekke å omfatte spørsmål der aktuarene ut fra sin utdannelsesmessige bakgrunn og faglige virkeområde har en særlig kompetanse. I all hovedsak gjelder dette forsikringstekniske spørsmål mens spørsmål av mer politisk karakter kommenteres bare i den utstrekning vi anser at de reiser tekniske problemstillinger.

Utover de kommentarer som er angitt nedenfor, har Aktuarforeningen ingen spesielle kommentarer til de utsendte høringsforslag.

2. Forskrift til lov om innskuddspensjon m.m.

2.1. Parallele ordninger og lukking

2.1.1. Seleksjon

I utkast til forskrift til lov om innskuddspensjon og forslag til endringer i forskrift til lov om foretakspensjon åpnes det for parallele ordninger. I et foretak med pensjonsordning etter lov om foretakspensjon og pensjonsordning etter lov om innskuddspensjon som parallele

ordninger skal den enkelte arbeidstager selv ha rett å velge hvilken pensjonsordning han skal være medlem av.

Aktuarforeningen er bekymret for de seleksjonseffekter en slik valgfrihet kan få hvis det ikke innføres restriksjoner. La oss som et ekstremt tilfelle anta at et foretak har en foretaks-pensjonsordning uten ektefellepensjon og parallelt med denne en innskuddspensjonsordning med ektefellepensjon. I dette tilfellet vil enslige arbeidstagere være tilbøyelige til å velge foretaks-pensjon mens de gifte vil velge innskuddspensjon. Kollektive pensjonsforsikringer blir i dag tegnet på kollektive beregningsgrunnlag hvor premien for ektefellepensjon er den samme uavhengig av om medlemmet er gift eller ikke. I et slikt beregningsgrunnlag inngår det en sannsynlighet for at et medlem er gift. I vårt eksempel må man regne med at den faktiske giftehyppigheten i innskuddspensjonsordningen vil bli betydelig høyere enn den giftesannsynligheten som inngår i beregningsgrunnlaget. En slik kollektiv beregningsmåte vil derfor fungere dårlig i vårt eksempel, og man vil kunne se seg nødt til å foreta beregning etter individuell tariff som tar hensyn til medlemmets sivilstand samt informasjon om øvrige familied medlemmer. Dette vil medføre at ugifte medlemmer vil betale lavere premie for ektefellepensjon. Selv i individualgrunnlaget må man imidlertid i dette tilfellet innføre giftesannsynligheter; det skal jo også for ugifte medlemmer opptjenes ektefellepensjonsrettigheter slik at man må innføre sannsynligheter for at et ugift medlem er gift når han dør. Aktuarforeningen vil påpeke at en slik individuell beregningsmåte vil påføre både arbeidstagerne, foretaket og institusjonen merarbeid ved at det må innhentes informasjon om medlemmenes ektefeller/samboere/partnere og deres alder og, tilsvarende, barn og deres alder. En ytterligere komplikasjon vil oppstå ved endring av pensjonsplaner som krever overgang mellom kollektive og individuelle tariffer. Dersom man ved parallelle pensjonsordninger må benytte individualgrunnlag, virker det naturlig å benytte individualgrunnlag også når det ikke er parallelle ordninger; det kan synes urimelig at premien for et medlem av en pensjonsordning skulle avhenge av om det i samme foretak er en parallell ordning.

Et helt analogt tilfelle får vi dersom bare en av to parallelle ordninger har tilknyttet uførepensjon. I dette tilfelle vil uføresannsynligheten bli høyere for ordningen med uførepensjon enn for ordningen uten uførepensjon ved at de arbeidstagerne som føler seg mest disponert for uførhet, vil velge ordningen med uførepensjon. Dette vil igjen nødvendiggjøre at det på et hvert tidspunkt hvor medlemmene har anledning til å velge mellom pensjonsordningene, må innhentes helseopplysninger med påfølgende vurdering og individuell tariffing.

Slike seleksjonseffekter for risikodekningene kan unngås hvis valgfriheten bare gjelder alderspensjonen mens risikodekningene skal være de samme for alle arbeidstagerne. Det forutsettes her at risikodekningene til begge alderspensjonsordningene er forsikret i samme institusjon. I innskuddspensjonsordningen vil nemlig alderspensjonskapitalen tilfalle de etterlatte hvis et medlem dør i oppsparingstiden, og gifte medlemmer vil derfor kunne være mer tilbøyelige til å velge innskuddspensjon. Dersom ektefellepensjonen for de to alderspensjonsordningene er forsikret i forskjellige institusjoner, vil derfor institusjonen med ektefellepensjonen for innskuddsordningen motta en høyere risiko enn det normale, mens institusjonen med foretaks-pensjonsordningen vil motta en lavere risiko enn det normale. Dersom begge alderspensjonsordningene har risikodekningene i samme institusjon, vil disse seleksjonseffektene oppveie hverandre.

Aktuarforeningen finner det lite ønskelig at det innføres parallelle ordninger med valgfrihet på en slik måte at det oppstår seleksjonseffekter som fremtvinger overgang til individuell

tariffering. En slik overgang vil gi merarbeid for både arbeidstagere, foretak og institusjon og vil i verste fall kunne føre til diskriminering på grunn av familieforhold og helse. Dette kan unngås ved at den enkelte arbeidstager ikke gis anledning til selv å velge hvilken ordning vedkommende skal være medlem av, alternativt at det stilles krav om kvalitetsmessig likeverdige ytelser i eventuelle supplerende deknninger til de parallelle alderspensjonsordningene.

2.1.2. Andre parallelliteter

De foreslåtte paragrafer om parallelle ordninger omhandler parallellitet mellom en foretakspensjonsordning og en innskuddspensjonsordning. Innenfor foretakspensjonsordningene finnes det imidlertid både ytelsesbasert og engangsbetalt alderspensjon. I likhet med innskuddspensjon er engangsbetalt alderspensjon innskuddsbasert. Hvis en først skal tillate parallellitet mellom foretakspensjon og innskuddspensjon, kan det derfor også synes naturlig å se på parallellitet mellom innskuddsbasert (dvs. innskuddspensjon og engangsbetalt alderspensjon) og ytelsesbasert alderspensjon. Mens ytelsesbasert alderspensjon, som definert etter lov om foretakspensjon, hele tiden tar utgangspunkt i opptjening frem til pensjonsalderen, ser man i innskuddsbaserte ordninger hvert opptjeningsår isolert. Ytelsesbasert alderspensjon vil derfor være best egnet for arbeidstagere som tar sikte på et langvarig ansettelsesforhold, mens innskuddsbaserte ordninger (inklusive engangsbetalt alderspensjon) vil være bedre egnet for mer labil arbeidskraft og deltidsansatte. Det vil altså innenfor samme foretak kunne være slik at for noen arbeidsgrupper vil innskuddsbasert alderspensjon være å foretrekke, mens for andre vil ytelsesbasert alderspensjon være best. Aktuarforeningen finner derfor parallellitet mellom pensjonsordninger med ytelsesbasert og innskuddsbasert alderspensjon minst like interessant som parallellitet mellom en foretakspensjonsordning og en innskuddspensjonsordning. Her vil vi altså få med parallellitet mellom ordninger med ytelsesbasert og engangsbetalt alderspensjon i tillegg til de parallelliteter som forskriftsutkastet åpner for. (Aktuarforeningen vil for øvrig påpeke at lovenes terminologi og ordningenes plassering i lovene kan virke forvirrende da engangsbetalt alderspensjon er innskuddsbasert selv om den ikke ligger under innskuddspensjonsloven.)

Innenfor innskuddsbaserte ordninger er det også flere parallelliteter som kan være interessante for de ansatte. De foreslåtte forskrifter åpner allerede for valg mellom ordninger med og uten dødelighetselement i opptjeningstiden. Det vil også kunne være interesse for å velge mellom fellesforvaltning og individuelt investeringsvalg; mange arbeidstagere vil kunne finne fellesforvaltning enklere og mer forutsigbart enn individuelt investeringsvalg.

Aktuarforeningens hensikt med disse betraktningene er ikke å anbefale at alle disse valgmulighetene tillates, men foreningen ønsker å påpeke at dersom man først tillater en form for parallellitet, må man også vurdere parallellitet i en større sammenheng; hva slags parallelliteter ønsker man å tillate, og hvorfor tillater man disse og ikke andre?

Foreningen er tvert imot i tvil om i hvor stor grad det vil være ønskelig for arbeidstagerne med valgmuligheter i det hele tatt. Selv om det som anført ovenfor kan gis rasjonelle grunner for forskjellige valg for forskjellige arbeidstagere, er det usikkert i hvor stor grad arbeidstagerne har forutsetninger for og ønsker å foreta disse valgene. Det påhviler her foretaket og institusjonene et stort ansvar å gi arbeidstagerne tilstrekkelig informasjon til å foreta fornuftige valg.

2.1.3. Flytting

Aktuarforeningen forutsetter at dersom en arbeidstager går over til en parallell ordning i samme foretak, gjelder de generelle reglene for flytting mellom tjenestepensjonsordninger. Det antas imidlertid at dersom de parallelle ordningene har samme risikodekninger, vil opptjening av disse fortsette uforandret.

2.1.4. Lukking

Aktuarforeningen har ovenfor argumentert for at dersom man skal unngå seleksjon i forbindelse med risikodekningene ved parallelle ordninger, bør det kreves at risikodekningene er de samme i ordningene, og at de er forsikret i samme institusjon. Dette vil kunne virke unaturlig for en ordning som lukkes. Foreningen stiller spørsmål ved hensiktsmessigheten av at arbeidstagere skal kunne velge mellom ny og gammel ordning i forbindelse med lukking.

I de foreslåtte forskrifter omhandles lukking bare i forbindelse med lukking av en foretakspensjonsordning ved opprettelse av en innskuddspensjonsordning. Det kan synes naturlig å innføre symmetriske regler for lukking av en innskuddsbasert ordning ved opprettelse av en foretakspensjonsordning. Videre kan det i tråd med argumentasjonen ovenfor om forskjellige parallelliteter, være vel så naturlig å se på lukking i forbindelse med overgang mellom ordninger med ytelsesbasert og innskuddsbasert alderspensjon.

3. Lov om innskuddspensjon – Utkast til forskrifter

3.1. Kapitaliseringsprodukter

Aktuarforeningen er enig i at det bør stilles visse krav til rentegarantien i kapitaliseringsproduktene, og at dette krav bør gis i forskrift. Hvorvidt kravet bør tilsvare den maksimalt tillatte grunnlagsrente for nytegning, eller om det eventuelt skal tillates en noe lavere sats, har foreningen ingen spesielle synspunkter på.

3.2. Forskrift om rett til overføring av oppsamlede midler knyttet til kollektiv eller individuell livs- eller pensjonsforsikring

§ 2–2. Det kan synes uheldig å lage definisjoner på ord som kun benyttes for å definere andre ord. Videre er det unødvendig å definere ”foretakspensjonskasse” særskilt. Derfor foreslås det følgende forenklinger:

Pkt 7 og 8 kan utgå.

9. Med ”foretakspensjonsordning” menes her kollektiv pensjonsforsikring eller pensjonskasse som omfattes av lov 24. mars 2000 nr. 16 om foretakspensjon.

I definisjonen av innskuddspensjonsordning i pkt 19 foreslår vi at ”pensjonsforsikring” erstattes med ”pensjonsordning”.

Videre må det foretas rettelse i forskriftens §1–5, 4.ledd der ”...kollektiv pensjonsforsikringskontrakt (tjenestepensjonsforsikring)” kan erstattes med f.eks. ”... kollektiv pensjonsforsikring etter lov om foretakspensjon”.

Når det gjelder spørsmålet vedrørende flytting av midler fra foretakspensjonsordning til individuell pensjonsforsikringsavtale (IPA) ved uttredelse fra en kollektiv foretakspensjonsordning, anser Aktuarforeningen det for lite ønskelig at den kollektive premietariff videreføres etter flyttingen. Den nye avtalen er i sin natur individuell, og eventuelle supplerende premieinnbetalinger på avtalen vil måtte baseres på individuelle tariffer. Dette må i tilfelle innarbeides i flytteforskriftens § 9–9 der kravet om sikring av ytelser av samme art må bortfalle eller modereres for denne type flytting.

Med vennlig hilsen
Den Norske Aktuarforening

Pål Lillevold
Formann